

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา Case-Based Learning for Enhancing Critical Thinking and Problem-Solving Skills

อารีรัตน์ ปฐมชัยวาลย์^{1*} และ อุบลวรรณ ส่งเสริม²
Areerat Pathomchaiwal^{1*} and Ubonwan Songserm²

¹คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
38 ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6 ถนนราชมรรคาใน อำเภอเมือง จ.นครปฐม 73000
¹Faculty of Engineering, Siam University
38 Phetkasem Road, Bang Wa, Phasi Charoen, Bangkok 10160
²Faculty of Education, Silpakorn University
6 Ratchamankana Road, Mueang, Nakhon Pathom 73000
*areerat.pathom@gmail.com

Received: 22/04/2025, Revised: 27/02/2025, Accepted: 09/06/2025

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาผ่านสถานการณ์จริง โดยเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการศึกษาปัญหาจากกรณีศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและผู้เกี่ยวข้อง นำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาผ่านการตั้งคำถาม การแยกประเด็นสำคัญ การระดมความคิด และการวิเคราะห์ทางเลือก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาแนวทางแก้ไข และประเมินความเป็นไปได้และผลกระทบ ก่อนสรุปและนำเสนอแนวทางที่เหมาะสม การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเลือกกรณีศึกษาที่สะท้อนสถานการณ์จริง ออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ รวมถึงใช้การประเมินผลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมความเข้าใจทางทฤษฎี กระบวนการแก้ปัญหา การสังเกตพฤติกรรม และการให้ข้อเสนอแนะผ่านการประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินเพื่อน ตลอดจนการสะท้อนคิดของผู้เรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา, กรณีศึกษา, การคิดเชิงวิพากษ์, การแก้ปัญหา

Abstract

Case-based learning is an instructional approach that develops thinking skills and problem-solving through real-world scenarios, integrating theory with practice. The learning process begins with a case study, analyzing the environment and stakeholders, and diagnosing the problem through questioning, identifying key issues, brainstorming, and evaluating alternatives. Learners actively engage in discussions, develop solutions, and assess feasibility and impact before concluding and presenting appropriate recommendations. Case-based learning promotes deep learning and enhancing critical thinking, teamwork, and collaborative problem-solving skills. Effective learning management requires selecting case studies that reflect real-world situations, designing activities that stimulate critical analysis and decision-making, and employing a holistic assessment approach. This assessment should encompass theoretical understanding, problem-solving processes, behavioral observations, and feedback through self-assessment and peer-assessment, as well as

reflective thinking. This approach helps learners refine their learning strategies and prepares them to tackle 21st-century challenges.

Keywords: Case-Based Learning, Case Study, Critical Thinking, Problem-Solving

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ส่งผลต่อความต้องการกำลังคน [1] ที่มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาเป็นความท้าทายสำคัญของการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนการสอนแบบปกติไปสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นการสอนโดยใช้กรณีศึกษาที่มีความแตกต่างด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการสอนแบบปกติขึ้นอยู่กับวิธีการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอน โดยผู้สอนเป็นศูนย์กลางในฐานะผู้บรรยายและนำเสนอข้อมูล ผู้เรียนมีบทบาทจำกัดในการจดบันทึกเนื้อหาและรับองค์ความรู้ผ่านการสื่อสารทางเดียว เนื้อหาการเรียนมีความเฉพาะเจาะจงตามรายวิชา แต่การสอนด้วยกรณีศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการและเชื่อมโยงองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผู้สอนปรับบทบาทเป็นผู้ชี้แนะและควบคุมทิศทางการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระบวนการนี้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาผ่านการวิเคราะห์สถานการณ์จริง การระบุประเด็นปัญหา การรวบรวมข้อมูล การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม [2, 3] การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จากผลการประเมิน PISA สะท้อนว่าผู้เรียนไทยมีคะแนนด้านการคิดและแก้ปัญหาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะหลังการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องการกำลังคนที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 [4] การจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา (Case-Based Learning: CBL) เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการศึกษาสมัยใหม่และนโยบายการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษา (Reinventing University) ภายใต้การปฏิรูประบบ อววน. โดยบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work-Integrated Learning: WIL) และพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล [5] รวมถึงการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นออนไลน์ โดยผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน [6] ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ CBL ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์จริงและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหาผ่านการทำงานร่วมกัน เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ [7] บทความนี้นำเสนอแนวคิด กระบวนการ ข้อดีและข้อจำกัดของ CBL รวมถึงการประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

2. แนวคิดของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

การเรียนการสอนแบบบรรยายมีข้อจำกัด เนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กรณีศึกษาเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่ง Case Study และ Case หมายถึงกรณีศึกษา แต่มีความแตกต่างกันในบริบทของการเรียนการสอน โดย Case Study เป็นกรณีศึกษาที่นำเสนอเรื่องราวและปัญหาที่ผ่านการวิเคราะห์และสรุปแล้ว ขณะที่ Case เป็นสถานการณ์ที่ต้องการการตัดสินใจ โดยกำหนดบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง กรอบเวลาในการแก้ปัญหา และให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาช่วยพัฒนาทักษะสำคัญหลายด้าน เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการแก้ปัญหาในบริบทที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง โดยผู้เรียนต้องวิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้าข้อมูล อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้สอนมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมและให้คำแนะนำ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ พัฒนาทักษะการสะท้อนคิด และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง [7-17] การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา (Case-based Learning: CBL) และการเรียนรู้ด้วยปัญหา (Problem-based learning: PBL) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด

เชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ทั้งสองวิธีส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งมีความแตกต่างระหว่าง CBL และ PBL [7, 9, 13, 14] ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่าง Case-Based Learning กับ Problem-based learning [7, 9, 13, 14]

เปรียบเทียบ	Case-Based Learning	Problem-Based Learning
กระบวนการเรียนรู้	การอภิปรายและเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ	การตั้งคำถาม ค้นคว้าข้อมูล และพัฒนาแนวทางแก้ปัญหา
บทบาทผู้เรียน	วิเคราะห์และอภิปรายกรณีศึกษา	ค้นคว้าและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
บทบาทผู้สอน	อำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์และใช้คำถามกระตุ้นการคิด	ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ
การประเมินผล	กระบวนการวิเคราะห์กรณีศึกษา การให้เหตุผล และการนำเสนอข้อสรุป	กระบวนการแก้ปัญหา การสืบค้น และการนำเสนอแนวทางแก้ไข

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาได้กำหนดองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา 6 องค์ประกอบ [12, 15-17] ดังนี้

- 1) กรณีศึกษาเป็นการนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหบนพื้นฐานของข้อมูลและบริบทที่กำหนด พร้อมทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง
 - 2) ผู้เรียนเป็นการร่วมมือกันวิเคราะห์กรณีศึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา การอภิปราย แสดงความคิดเห็น และนำเสนอมุมมองของตนเอง ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการทำงานเป็นทีม
 - 3) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดผ่านคำถาม ให้คำแนะนำ และกำกับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย รวมถึงสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 - 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นการจัดบรรยากาศให้สนับสนุนการทำงานและการอภิปราย โดยต้องมีสื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ และพื้นที่สำหรับการนำเสนอผลงาน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
 - 5) เทคนิคการจัดกลุ่มเป็นการใช้กลุ่มย่อยช่วยให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกัน ขนาดของกลุ่มควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม และมีการหมุนเวียนบทบาทเพื่อพัฒนาทักษะที่หลากหลาย
 - 6) การประเมินผลเป็นการพิจารณาทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ความสามารถในการทำงานร่วมกัน และคุณภาพของแนวทางแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลงาน การนำเสนอ และการประเมินตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน
- ในการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอแนวทางแก้ไข ภายใต้การอำนวยความสะดวกของผู้สอน นอกจากนี้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ต้องเอื้อต่อการมีส่วนร่วม มีการจัดกลุ่มที่เหมาะสม และใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย

3. กระบวนการของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา โดยมีกระบวนการพัฒนา 7 ขั้นตอน [12, 15-17] ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษากรณีศึกษาเป็นการศึกษากรณีศึกษาปัญหา สภาพแวดล้อม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยให้เห็นภาพรวมและประเด็นสำคัญของกรณีศึกษา
- ขั้นที่ 2 การวินิจฉัยปัญหาเป็นการนำแนวคิดทางวิชาการและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้เรียนต้องตั้งคำถามเพื่อแยกระหว่างปัญหาหลักและปัญหารอง พร้อมทั้งพิจารณาข้อมูลที่อาจขาดหายไป การใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จะช่วยให้แยกปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบของปัญหาได้
- ขั้นที่ 3 การหาวิธีแก้ปัญหาเป็นการศึกษาสถานการณ์หรือกรณีศึกษาที่ใกล้เคียงกัน การระดมความคิด พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของแต่ละวิธีแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหา การแลกเปลี่ยนมุมมองที่แตกต่างกันช่วยให้เกิดการตั้งคำถามใหม่ และมองปัญหาได้รอบด้าน
- ขั้นที่ 5 การประเมินทางเลือกเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละทางเลือก โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และข้อจำกัดโดยการประเมินข้อดีและข้อเสีย

ขั้นที่ 6 การสรุปและรายงานผลเป็นการสรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงาน โดยนำเสนอรายละเอียดทั้งหมดของปัญหา แนวทางการแก้ไข เหตุผลในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา และผลที่คาดว่าจะได้รับ การรายงานการสรุปผลช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนและประเมินกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

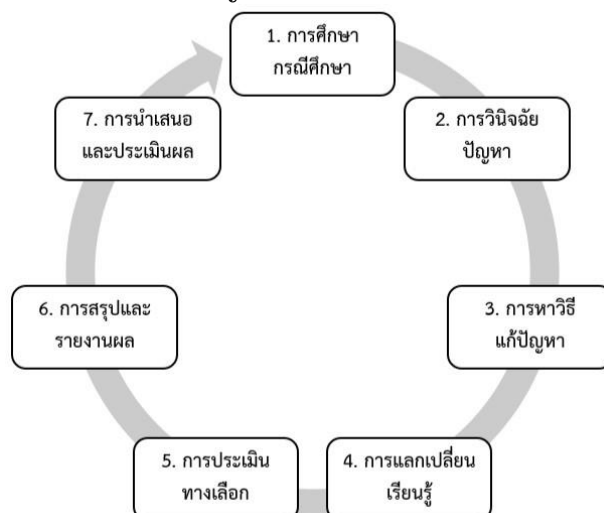
ขั้นที่ 7 การนำเสนอผลงานและประเมินผลการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะช่วยให้เกิดการสะท้อนคิดและประเมินผล

สำหรับกระบวนการของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา ผู้เขียนนำเสนอตามบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กระบวนการการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา [12, 15-17]

ขั้นตอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. การศึกษากรณีศึกษา	จัดเตรียมกรณีศึกษา และแนะนำแหล่งข้อมูล	ศึกษาข้อมูลกรณีศึกษา และรวบรวมประเด็นสำคัญ
2. การวินิจฉัยปัญหา	แนะนำกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และตั้งคำถามกระตุ้นการคิด	วิเคราะห์ปัญหาเชื่อมโยงทฤษฎีกับปัญหา
3. การหาวิธีแก้ปัญหา	แนะนำกรณีศึกษาที่ใกล้เคียง และกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์	ระดมความคิดหาวิธีแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียแต่ละวิธี
4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้	แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น
5. การประเมินทางเลือก	กำหนดเกณฑ์การประเมิน และแนะนำการพิจารณาผล	วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ประเมินข้อดีข้อเสียแต่ละทางเลือก
6. การสรุปและรายงานผล	กำหนดรูปแบบการรายงาน	สรุปผลการวิเคราะห์ จัดทำรายงาน
7. การนำเสนอและประเมินผล	นำเสนอผลงาน ให้ข้อเสนอแนะ	นำเสนอผลศึกษาของกรณีศึกษา และสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง

อย่างไรก็ตาม กระบวนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา (Cased-based Learning Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักร ดังรูปที่ 1 ในการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเมื่อดำเนินการครบทุกขั้นตอนและพบสถานการณ์ใหม่ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์เดิม กระบวนการจะเริ่มต้นใหม่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ผ่านการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสามารถรับมือกับสถานการณ์จริงได้ การเรียนรู้แบบวัฏจักรนี้เป็นกลไกการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหายั่งยืน

รูปที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา [12, 15-17]

4. ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

4.1 ข้อดีของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านสถานการณ์จริงหรือกรณีศึกษาในการพิจารณาข้อมูลและทางเลือกอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาผ่านการระบุประเด็นปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ และการเสนอแนวทางแก้ไข การอภิปรายกรณีศึกษาในชั้นเรียนช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนต้องนำเสนอความคิดเห็น รับฟังมุมมองที่แตกต่าง และร่วมกันหาข้อสรุป และการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ

ผู้สอนสามารถประเมินความเข้าใจของผู้เรียนได้ผ่านการสังเกตกระบวนการคิด การวิเคราะห์ และการให้เหตุผลของผู้เรียน ผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะการตั้งคำถามและการกระตุ้นการคิดของผู้เรียน ผ่านการออกแบบคำถามและการชี้แนะประเด็นสำคัญ ผู้สอนมีโอกาสดำเนินการจัดการชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การใช้กรณีศึกษายังช่วยให้ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางวิชาการเข้ากับสถานการณ์จริง

4.2 ข้อจำกัดของการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

ผู้เรียนมีการเลือกรับข้อมูลอย่างมีอคติทำให้วิเคราะห์ไม่รอบด้าน การขาดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง การพึ่งพาผู้สอนมากเกินไป และความยากลำบากในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ

ผู้สอนมีข้อจำกัดในด้านประสบการณ์ควบคุมทิศทางการอภิปราย การรักษาสมดุลระหว่างการให้คิดอิสระกับการชี้แนะ และความรับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้ Case-Based Learning (CBL) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา ควรเริ่มจากการคัดเลือกกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและมีความซับซ้อนเหมาะสมที่จะกระตุ้นการคิดเชิงลึก ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนควรพัฒนาการรับฟังมุมมองที่หลากหลาย สร้างความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และตระหนักถึงอคติในการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง การตั้งคำถาม และการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย สำหรับผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบและคำถามที่กระตุ้นการคิดขั้นสูง ทั้งการวิเคราะห์สาเหตุ ประเมินทางเลือก และสังเคราะห์แนวทางแก้ไข โดยจัดสรรเวลาให้เพียงพอและสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง และพัฒนาเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และความสามารถในการแก้ปัญหา

6. บทสรุป

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนโดยการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ผ่านการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทที่เกี่ยวข้อง และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วม เนื่องจากกรณีศึกษาสะท้อนสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาทางวิชาการกับการประยุกต์ใช้ได้ บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกกรณีศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์ และการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเตรียมคำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ช่วยให้การอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนมุมมองและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาควรมีความครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินการมีส่วนร่วมในการอภิปราย การวิเคราะห์รายงานกรณีศึกษา การนำเสนอแนวทางแก้ปัญหา และการประเมินตนเอง เกณฑ์การประเมินควรคำนึงถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้ความรู้ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้สอนควรเตรียมแนวทางสนับสนุนผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลในการวิเคราะห์กรณีศึกษา และออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดและนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง การอภิปรายในชั้นเรียนเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการแลกเปลี่ยนมุมมองและเรียนรู้จากผู้อื่นร่วมชั้นเรียน การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของบัณฑิตยุคใหม่ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่โลกการทำงานในอนาคต

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] Di Battista, A., Grayling, S., Hasselaar, E., Leopold, T., Li, R., Rayner, M., and Zahidi, S. (2023). Future of jobs report 2023, World Economic Forum, Geneva, Switzerland.
- [2] Joy, P., Panwar, R., Azhagiri, R., Krishnamurthy, A., and Adibatti, M. (2023). Flipped classroom – A student perspective of an innovative teaching method during the times of pandemic, *Educación Médica*, 24(2), January 2023, pp. 1 - 7.
- [3] Kay, R., MacDonald, T., and DiGiuseppe, M. (2019). A comparison of lecture-based, active, and flipped classroom teaching approaches in higher education, *Journal of Computing in Higher Education*, 31(3), December 2019, pp. 449 - 471.
- [4] OECD (2023), PISA 2022 Assessment and Analytical Framework, PISA, OECD Publishing, Paris.
- [5] กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2567). กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2566-2570, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.mhesi.go.th/index.php/all-media/book-ministry/8310-2022-12-13-06-27-40.html> เข้าดูเมื่อวันที่ 08/04/2567.
- [6] Hofer, S.I., Nistor, N., and Scheibenzuber, C. (2021). Online teaching and learning in higher education: Lessons learned in crisis situations, *Computers in Human Behavior*, 121, August 2021, pp. 1 - 10.
- [7] Maia, D., Andrade, R., Afonso, J., Costa, P., Valente, C., and Espregueira-Mendes, J. (2023). Academic performance and perceptions of undergraduate medical students in case-based learning compared to other teaching strategies: A systematic review with meta-analysis, *education sciences*, 13(3), March 2023, pp. 1 - 25.
- [8] Ellet, W. (2018). The case study handbook, revised edition: A student's guide, Harvard Business Press.
- [9] McLean, S. F. (2016). Case-Based Learning and its Application in Medical and Health-Care Fields: A Review of Worldwide Literature. *Journal of Medical Education and Curricular Development*, 3, January - December 2016, pp. 39 - 49.
- [10] Thistlethwaite, J.E., Davies, D., Ekeocha, S., Kidd, J.M., MacDougall, C., Matthews, P., Purkis, J., and Clay, D. (2012). The effectiveness of case-based learning in health professional education, A BEME systematic review: BEME Guide No. 23, *Medical Teacher*, 34(6), May 2012, pp. e42 1- e444
- [11] Kaddoura, M.A. (2011). Critical thinking skills of nursing students in lecture-based teaching and case-based learning, *International Journal for the scholarship of teaching and learning*, 5(2), July 2011, pp. 1 - 18.
- [12] ทิศนา ขัมมณี (2567). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 23, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [13] Ginzburg, S.B., Schwartz, J., Deutsch, S., Elkowitz, D.E., Lucito, R., and Hirsch, J.E. (2019). Using a problem/case-based learning program to increase first and second year medical students' discussions of health care cost topics. *Journal of Medical Education and Curricular Development*, 6, November 2019, pp. 1 - 7.
- [14] Savery, J.R. (2015). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Essential readings in problem-based learning, *Exploring and extending the legacy of Howard S. Barrows*, 9(2), pp. 5 - 15.

- [15] Rowles, C.J., and Brigham, C. (2005). Strategies to promote critical thinking and active learning. In D. M.Billings & J. A. Halstead (Eds.), Teaching in nursing: A guide for faculty; St. Louis.MO: Elsevier, (2), pp. 283-315.
- [16] ปรียา สมพีช (2559). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), กรกฎาคม – ธันวาคม 2559, หน้า 260 - 270.
- [17] สุพรรณิ กัณห์ดิลก, ตรีชฎา ปุ่นสำเร็จ และชุติมา มาลัย (2562). การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 39(4), ตุลาคม – ธันวาคม 2562, หน้า 129 - 137.